

# על התמרון והאימונים לקראתו

עידן המערכות המוגבלות, שהתאפיין בפערי עוצמה אדירים בין ישראל ואויביה, הסתיים. צה"ל נדרש לפעול בעידן חדש - עידן ההכרעה. יש לשוב לעיקרון שקבע דוד בן-גוריון, ולהעביר את המלחמה לשטחו של האויב. לשם כך, במלחמה הבאה צה"ל חייב לתמרן, ומהר



לוחמים במהלך מבצע "דין וחשבון", 1993. האויב למד אותנו וכל בניין כוחו מיועד להתמודדות עם יכולות המודיעין והאש של צה"ל

ב־2014) אף שצה"ל השתכלל ממבצע למבצע ביכולות המודיעין והאש המדויקת.

במקביל גם האויב השתכלל והשכיל לנטרל את יתרונו המובהק של צה"ל בעוצמה צבאית, עד שנדמה היה שמדובר בכוחות שווים ביכולתם שמתמודדים זה עם זה בשדה הקרב. מכיוון שאנו נוקטים דפוס פעולה זה מראשית שנות ה־90 של המאה

במהלך מלחמת העולם הראשונה קיפחו מיליונים את חייהם בלוחמת תעלות סטטית, נידונים למסכת ייסורים בדמות חפירות, מנהרות תופת, חומרי לחימה כימיים, תילי ברזל, אש מקלעים וארטילריה בכמויות הולכות וגדלות.<sup>1</sup>

פעמים רבות עלתה השאלה כיצד לקו הגנרלים של אז, אנשים מוכשרים כדאגלס הייג, פרדיננד פוש, פאול פון הינדנבורג ועוד רבים וראויים, בעיוורון כה חמור בכך ששלחו את מיטב אנשיהם למותם הבלתי נמנע ובכמויות מצמררות. זאת תוך הסתבכות במלחמה ארוכה וקטלנית שאיש לא חזה את כיוון התפתחותה ומשכה ביום שפרצה. התשובה טמונה, להבנתנו, בנטיית האדם המודרני לחשוב במונחים קוויים-תעשייתיים, תוך התעלמות מגורם חשוב במשוואה - האויב.

החשיבה הקוויים-תעשייתית פשוטה מאוד: האויב מצוי בעולם הפיזי ויש קואורדינטות למיקומו. אם נשכיל להמציא מודיעין מדויק דיו, ונשכיל לחבר למודיעין זה חימוש מדויק מספיק - האויב יושמד. אם נעשה את המתואר לעיל בהיקפים גדולים - אויב רב יושמד ואנו ננצח. יוצא כי מי שמקבל על עצמו הלך חשיבה זה, טוען כי מעשה המלחמה הוא טכני, ומי שטכנאי מוכשר יותר - זה שיביא את התהליך לכדי שכלול ומיומנות עליונים - ינצח.

**בשעה שהאויב מתרגל למאמץ האש המופעל נגדו וממשיך ללחום, אין ביכולתו לצפות את תנועתם ומעשיהם של הכוחות המצויים בשטחו, משבשים את פעילותו ומביאים לצמצום האש שהוא משגר לעבר העורף**

הטענה הזאת בעייתית, שכן האויב הוא זה שמקלקל את ההליך ה"הגיוני" כל כך. הוא לא מתנדב למות, לומד תוך כדי מלחמה ומול ההשתכללות ישכיל לגבש דפוסי פעולה שינטרלו את יתרונו הראשוני, אם היה כזה. כלומר, מול יתרון טכני יציב האויב מענה טכני מנטרל יכולת, והמלחמה תיכנס באופן מיידי לשלב של תסכול עמוק אם תמשיך ותישען על הפעלת אש בלבד. כך קרה במלחמת לבנון השנייה, ובשלושת המבצעים בעזה ("עופרת יצוקה" ב־2008, "עמוד ענן" ב־2012 ו"צוק איתן")

**גל פרל פינקל**, חוקר צבא ואסטרטגיה  
במכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)



**אלוף (מילי) ח"כ יאיר גולן**, לשעבר  
סגן הרמטכ"ל



הקצרה אך המוצלחת של עוצבת חוד החנית ב־8 באוגוסט 2006. לאחר יותר משבוע של התארגנות ואימונים, נכנס לבנון כוח גדודי מן החטיבה בפיקוד המח"ט, אל"ם איתי וירוב, וחבר לכוח שהוטס במקביל לשטח. החטיבה ביצעה תמרון מוסק ורגלי משולב, והשתלטה על שטח במרחב הכפרים יעטר־זביקין. הצנחנים השמידו משגרי רקטות וקטיושות באמצעות שימוש בירי נ"ט שברשותם ובהכוונת אש סיוע מדויקת מן היבשה והאוויר; הרגו פעילי חזבאללה רבים וצמצמו באופן משמעותי את ירי הרקטות מן המרחב לעבר ישראל.<sup>7</sup> אחד ממפקדי העוצבה אמר לאחר מכן: "כל מה שהרגנו היה עם נ"ט ועם חיל אוויר, שום דבר לא ב־5.56".<sup>8</sup>

## התמרון רחב ההיקף בשלהי מלחמת לבנון השנייה נחל הצלחה. למהלך הקרקעי הייתה השפעה על סיום הלחימה שכן בזכות הימצאותם של הכוחות בשטח הושגה הסכמה על פריסת צבא לבנון, לצד כוח שמירת שלום מתוגבר של האו"ם לאורך הגבול

התמרון רחב ההיקף בשלהי מלחמת לבנון השנייה, במסגרת מבצע "שינוי כיוון 11" (אף שבוצע מאוחר ונעשה באופן לא מיטבי) נחל הצלחה.<sup>9</sup> יתרה מכך, למהלך הקרקעי הייתה השפעה על סיום הלחימה שכן בזכות הימצאותם של הכוחות בשטח הושגה הסכמה על פריסת צבא לבנון, לצד כוח שמירת שלום מתוגבר של האו"ם לאורך הגבול.<sup>10</sup> הדבר חזר על עצמו גם במבצע "עופרת יצוקה". למשל, כאשר חטיבת הצנחנים בפיקוד אל"ם הרצי הלוי השתלטה על מרחב אל־עטרה.<sup>11</sup> בתדרוך לפקודיו במהלך הלחימה, ציין מפקד גדס"ר צנחנים, סא"ל ירון פינקלמן, כי "פלוגת אל־עטרה נמחקה, הושמדה". עוד הוסיף כי כתוצאה מהשתלטות החטיבה על המרחב יש ירידה דרסטית בכמות השיגורים, שנובעת הן ממחסור באמצעי לחימה, הן בשל חשש בקרב חוליות השיגור כי הכוחות המתמרנים הפועלים במרחב יפגעו בהם והן בשל העובדה שהאנשים שירו נפגעים.<sup>12</sup>

### על החיכוך עם אויב ששיפר יכולותיו

אנו נטולי חוויית תמרון עצים בשלושים השנים האחרונות. להערכתנו ניתן לתמרן בלבנון תוך ימים מתחילת גיוס, ובעזה תוך פרק זמן מעט ארוך יותר מתחילת גיוס. הפער בין החזיתות

ה־20 (לדוגמה, מבצע "דין וחשבון" ב־1993), האויב למד אותנו וכל בניין כוחו מיועד להתמודדות עם יכולות המודיעין והאש של צה"ל.

### על התמרון

אין אנו טוענים כי המודיעין והאש המדויקת לא יביאו להישגים כלל. לעיתים ניתן להסיר איום באמצעות שימוש באש מנגד בלבד.<sup>2</sup> ואולם כאשר האויב מציב איום חמור על העורף ומסתתר בתוך אוכלוסייה אזרחית - אין חלופה לתמרון קרקעי.

המהלך המתמרן מעצם טבעו מקיים נוכחות בשטח, דבר המגשים את הכלל של הגנרל האמריקני ויליאם שרמן ולפיו מטרת התמרון היא: "להניח את האויב על קרניה של הדילמה".<sup>3</sup> משום שבשעה שהאויב מתרגל למאמץ האש המופעל נגדו וממשיך לחום, אין ביכולתו לצפות את תנועתם ומעשיהם של הכוחות המצויים בשטחו, משבשים את פעילותו ומביאים לצמצום האש שהוא משגר לעבר העורף.

המודיעין יהפוך את התמרון לקטלני יותר בשני מובנים: ראשית, הוא יאפשר לממש תחבולה בדרגים הנמוכים מול אויב סטטי בעיקרו, הערוך בתשתיות אותן הכין מבעוד מועד. שנית, הוא יאפשר מאמץ אש מסייעת מדויק ואפקטיבי.

צה"ל לא צריך לחשוש מחיכוך עם האויב אלא לחתור אליו ולראות הזדמנות להשמידו. יש צורך לממש רעיון מבצעי שבבסיסו מילת מפתח אחת: התנפלות. תחבולה מערכתית־אסטרטגית זאת נגד האויב, עם מרב העוצמה, תוך חתירה למקסימום השמדה בפרק הזמן הקצר ביותר האפשרי, תפתיע את האויב ותביא לקריסתו מוקדם מהצפוי.

לישראל יש כבר עתה יכולות אש מודיעין מרשימות ויעילות הפועלות במשולב. חיל האוויר הפך תחת פיקוד מח"א, אלוף אמיר אשל, לגוף שידוע לתקוף אלפי מטרות ביום.<sup>4</sup> ואולם יכולות אלה היו מרשימות ביחס לאיום שהציבו חמאס וחזבאללה ב־2006 וב־2014. לאחר מכן האש המדויקת, שחברה למודיעין עדכני ומדויק, לא הספיקה. האויב התרגל, הסתגל והמשיך לירות בהיקף ניכר לעבר העורף.

לתמרון מעלה נוספת שכן, כפי שכתב אל"ם רועי לוי, לשעבר מפקד יחידת אגוז, הוא מספק מענה לתופעת צניחת מספר המטרות הזמינות לחיל האוויר לאחר כמה ימי לחימה, כתוצאה ממיצוי המודיעין הקיים, באמצעות ייצור מטרות מן השטח.<sup>5</sup> תפיסה זאת מומשה בהצלחה במלחמת לבנון השנייה במבצע "נערי החוף", שבמהלכו נחת ממסוקים כוח ממגלן, בפיקוד סא"ל אליעזר טולדנו, בסמוך לצור. הכוח נטמע במרחב והשמיד, באמצעות הכוונת אש מן התווך, כ־150 מטרות ובהן כ־40 משגרי רקטות.<sup>6</sup> דוגמה אחרת מן המלחמה, בהיקף גדול יותר, הייתה בלחימתה



**דחפור P9 משוריין הורס מוצב של חזבאללה בגבול ישראל-לבנון, 2006.** צה"ל לא צריך לחשוש מחיכוך עם האויב אלא לחתור אליו ולראות בכך הזדמנות להשמידו

כ-250 רקטות ביום), ובכך שיתק את מהלך החיים התקין של תושבי צפון המדינה. במבצע "עופרת יצוקה" ירו חמאס מאות רקטות ביממה (כתוצאה מתמרון אפקטיבי פחת הירי במהלך המבצע לכדי עשרות ביום, ולבסוף הגיע ל-13 רקטות).<sup>14</sup> לצד זאת האויב שיפר את יכולותיו לחדור לשטח ישראל, ובכלל זה בתווך התת-קרקעי.<sup>15</sup> ממלחמת לבנון השנייה התעצם חזבאללה לאין שיעור. בלחימה בסוריה, אף שגבתה ממנו מחיר כבד, רכש הארגון ניסיון מבצעי רב וזכה לחניכה ולהכשרה מצד צבא מתקדם בדמות הצבא הרוסי. חזבאללה כיום הוא כוח לוחם מיומן ומאורגן, שערך היטב בכפרים בעמדות מבוצרות, מעל לקרקע ומתחתיה. לצד ההגנה חזבאללה ערוך לבצע מאמץ בידי יחידות המפעילות רקטות קצרות טווח. נוסף על כך, לארגון מגוון יחידות ובהן: כוחות חי"ר הגנתיים; כוח הקומנדו רדואן לפשיטות בשטח ישראל; אגד שריון; יחידות מודיעין ומודיעין-נגדי; יחידת כט"מ"מים; כוחות נ"מ; יחידת רקטות ארוכות טווח; ויחידה המפעילה טילי חוף-ים.<sup>16</sup> מלחמות העתיד, להערכתנו, לא יהיו קטלניות כמו מלחמת ששת הימים (130 הרוגים ליממת לחימה) או יום הכיפורים (116 הרוגים ליממת לחימה), אולם אין סיכוי שיהיו דומות למלחמת לבנון השנייה (3.66 הרוגים ליממת לחימה), או למבצע "צוק איתן" (1.36 הרוגים ליממת לחימה).<sup>17</sup> ייתכן שהיינו מעריכים אחרת את מלחמת לבנון הראשונה לו היה צה"ל נסוג לגבול הבין-לאומי לאחר השגת הישג שבגירוש אש"ף מלבנון. כפי שלמדו האמריקנים על בשרם באפגניסטאן (2001)

נובע מכך שחלק גדול מסד"כ פיקוד הצפון ינוע לחזית על-גבי זחלים, בשעה שברצועת עזה מרבית הרק"ם ייצבר על-גבי מובילים.

חשוב לציין, מלחמה עתידית תגבה מחיר גבוה יותר מכל מה שחווינו מאז מלחמת לבנון הראשונה (654 הרוגים עד גמר הלחימה במערב בירות). ככל שהאויב משתכלל ומצטייד, החיכוך עימו מוביל לאבדות רבות יותר. אויביה של ישראל, בדגש על חזבאללה, הצטיידו בארסנל רקטות מדויקות, ארוכות-טווח וקטלניות, שיאפשרו להם לפגוע בגיוס כוחות המילואים של צה"ל, לשבש את פעילותו המבצעית ואף להשפיע על תהליכי קבלת ההחלטות ברמה הלאומית.<sup>13</sup>

## בסיס העליונות של צה"ל עד מלחמת יום הכיפורים לא היה באמל"ח עדיף, כי אם ברמה מקצועית גבוהה יותר, ביכולת פו"ש טובה יותר וברוח לחימה איתנה יותר, שחלקה נשען על הביטחון העצמי המקצועי

בחינה של מלחמת לבנון השנייה, שבה לחם צה"ל נגד חזבאללה לבדו במשך 34 ימים, תראה כי הארגון ירה במהלכה לעבר העורף הישראלי כ-4,000 רקטות מסוגים שונים (לקראת סופה שוגרו

של המבצע הפעיל צה"ל מאמץ אש רחב, מן האוויר, מן הים ומן היבשה, שפגע באורח קשה במערכי חמאס, בפעילים, בתשתיות, במאגרי התחמושת ובמפקדות. ואולם כפי שקבע בריגדיר-גנרל מרשל בספרו **אנשים מול אש**, "כוח-אוויר הוא חיוני לקיומה של אומה. אך כוח-אוויר שאינו מסתייע בכוחות שדה הקרב הוא אמצעי צבאי ללא תכלית".<sup>19</sup>

בהתאם לכך הפעיל צה"ל ב"עופרת יצוקה" מהלך אוגדתי מתמך שכלל כוחות שריון, חי"ר, צנחנים וכוחות מיוחדים שנעו בשטח האויב (במקרה הנ"ל שטח אורבני צפוף). עם תחילת המבצע, גויסו כוחות המילואים, ביצעו אימון ייעודי להעלאת כשירותם, והוכנסו ללחימה על-פי הצורך.<sup>20</sup>

מנגד, יש שני נושאים שעל צה"ל מוטלת החובה לפעול בהם אחרת במערכה הבאה, לנוכח תפיסת הפעולה של האויב. הראשון: הנחת העבודה של ישראל יהיו הזמן והמרחב לגייס את כוחות המילואים ולרענן ולשפר את כשירותם בשטחי אימון לפני שייכנסו ללחימה, עומדת בסתירה למתארי הלחימה ולטיב האיום שמציבים חמאס וחזבאללה, ובהם ישגרו מאות ואלפי רקטות לעבר בישראל. במבצעים קודמים נפגעו כוחות בשטחי כינוס ובשטחי האימונים,<sup>21</sup> והזמן, כמאמר הרמטכ"ל לשעבר, רא"ל (מיל") גדי איזנקוט, פועל לטובת מי שמשתמש בו נכון.<sup>22</sup>

הנושא השני נוגע לנכונות לבוא במגע עם האויב. התמרון במבצע "עופרת יצוקה" - מבצע מוגבל בהיקפו - בוצע בצורה

ובעיראק (2003) - הצלחות פנומנליות בחודשיים-שלושה הראשונים, עלולות להפוך לדשדוש בבוץ עמוק כשממשיכים לשהות בשטח ללא תכלית ריאלית ומול אויב מתאושש. ח"כ עפר שלח, מ"פ צנחנים בעברו, הציע לבנות את המסגרות המתמרנות של צה"ל מתמהיל של סדיר ומילואים, שלהם ציוד, משימות וכשירות דומים עד זהים, בדומה לאופן שבו פועלות טייסות הקרב של חיל האוויר. הדבר יאפשר לקצר משמעותית את זמן צבירת הכוחות, ומשום שכשירות המילואים תישמר הם יוכלו להיכנס ללחימה באופן מיידי לצד הכוח הסדיר.

כך, לדבריו, "יהיה מוכן בתוך יממות ספורות כוח משולב, שעבר אימון ייעודי ומאפשר לחבר את המעודכנות של הסדיר עם התבונה והניסיון של המילואים. צה"ל יוכל לקיים את העיקרון הראשון של התפיסה - מעבר לתמרון, לפשיטה או לכיבוש והתקדמות ביממות ספורות - תוך שהוא מפעיל בפרק זמן מינימלי אוגדה בעלת מאפיינים נכונים לזירת הפעולה: כבדה וממוגנת מול אויב עשיר בנ"ט; קלה ומבוצרת מול אויב הערוך בדלילות ומופתע מהתמרון האוגף".<sup>18</sup>

מכל האמור לעיל מצטייר מבצע "עופרת יצוקה" כמודל הנכון שלפיו יש להפעיל את הכוח, גם במערכה שתיוזם ישראל וגם במערכה שבה תותקף ותילאץ להגיב. בשלב הראשון



**כניסה קרקעית לרצועת עזה במבצע "עופרת יצוקה" (2008).** ביטחון עצמי נוצר באימונים חוזרים ונשנים. המקצוע הצבאי הוא מקצוע פרקטי, הדורש תרגול לצורך פיתוח מיומנות



**תרח"ט כפיר, נובמבר 2018.** דרושה לצבא יכולת תמרון יבשתי קטלני, מהיר ואגרסיבי, שכוללת כוחות סדיר ומילואים

היכולת הטקטית; תרגילי אש תורמים ליכולת הנפשית (תחושת שדה הקרב) וליכולת הטכנית (הפעלת האמצעים); ותרגילי המפקדות תורמים ליכולת הפרו"ש.

שדה הקרב העתידי, והאפשרויות שטכנולוגיה מתקדמת פותחת בפנינו, מציבים בפני צה"ל הזדמנויות אימון בלתי רגילות לקראת לחימה עתידית בגזרות השונות:

- תפוצה רחבה של לש"ביות לאימון דרג המחלקה והפלוגה.
- תפוצה רחבה של יעדי תת-קרקע - פירים ופתחי מנהרות.
- אימון מבוסס שו"ב "משואה" החל מרמת הפלוגה.
- מיקוד האימונים בכשירות הדרג הטקטי הנמוך: מחלקה-גדוד.
- תפוצה רחבה של עזרי אימון רלוונטיים - תחמושת תת-קליבר, תחמושת מופחתת אנרגיה, אמצעי פירוטכניקה, וערכות לאימון דר"צ.
- "מנהלות לוחמ"מ<sup>23</sup> בכל חטיבה וחטיבה לצורך תמיכת האימונים - מעין "הצבת מטרות" מודרנית.
- פיתוח כושר אימון סימולטיבי-מערכתי על-בסיס קישוריות המאמנים הטקטיים הקיימים בצה"ל. קישוריות בין מתקני האימון, שבחלקם תשתית לאימונים מבוססי מחשבים ומערכות שליטה ובקרה, תאפשר ביצוע תרגילי חטיבה ואוגדה, שעלותם נמוכה וניתן לבצעם בתדירות גבוהה.
- אין בכך כדי לבטל את חשיבות התרגילים בשטח, אולם ניתן וצריך לייצר מודל אימונים ליחידות שמשלב אימונים מלאים, באש ודר"צ, כמו גם אימונים סימולטיביים.

### הכנה מנטלית

בצד האימון הפיזי חייבים להתקיים בצה"ל דיונים מקצועיים על אודות מוראות שדה הקרב העתידי. במסגרת זאת יש

טובה, מקצועית ונחושה יותר ממלחמת לבנון השנייה וממבצע "צוק איתן", אך כאמור היה מוגבל ובמהלכו נמנע צה"ל במכוון מהגעה לחיכוך נמרץ יותר בלב השטח הבנוי.

### על האימון לתמרון

מוכנות הצבא למלחמה נמדדת בשלושה מרכיבים:

- **מוכנות מקצועית** - מבוססת תו"ל ואימונים מדמי מציאות. ניתן להשוות אותה למוכנות המוח לאתגר המלחמה.
- **מוכנות האמל"ח והאמצעים** - עוסקת באיכות האמצעים, ברמת כשירותם ובהיקפם שצריך להספיק לכל ימי הלחימה. ניתן לדמות אותה למוכנות הגוף - השלד והשרירים.
- **מוכנות מנטלית** - הדחף להילחם ולהרוג באויב, בצד היכולת לשאת במוראות המלחמה תוך הפגנת רוח איתנה ויציבות נפשית נוכח כישלונות. זאת מוכנות הנפש או מוכנות הרוח - רוח הלחימה.

מוכנות המוח והרוח חשובות ביותר, שכן המוכנות המקצועית יוצרת ביטחון עצמי - שמוביל לתחושת מסוגלות ולגילויי תעוזה בשדה הקרב. בסיס העליונות של צה"ל עד מלחמת יום הכיפורים לא היה באמל"ח עדיף, כי אם ברמה מקצועית גבוהה יותר, ביכולת פרו"ש טובה יותר וברוח לחימה איתנה יותר, שחלקה נשען על הביטחון העצמי המקצועי.

ביטחון עצמי נוצר באימונים חוזרים ונשנים. המקצוע הצבאי הוא מקצוע פרקטי, הדורש תרגול לצורך פיתוח מיומנות. מכיוון שלא ניתן לדמות באימונים את שדה הקרב באופן מושלם, יוצא כי אימון מדמה מציאות מורכב מכמה מתודות אימון שכל אחת מהן תורמת בתורה נדבך נוסף לכשירות הכוללת. לדוגמה, תרגילי דו"צ תורמים באופן מיטבי לפיתוח

יש צורך קריטי לשמר כשירות גבוהה של כוחות המילואים, בין שהם מיועדים לפעול כהשלמה לכוח הסדיר ובין שייקחו חלק בלחימה כמסגרות מתמרנות עצמאיות, כך שבעת מלחמה, ובוודאי כזאת שלא יזמה ישראל (שכן אז זמנה לא יהיה בידה להיערך), יהיו סדרי כוחות זמינים וכשירים בהיקף גדול יותר מהצבא הסדיר לבדו. כוחות אלה יידעו לנוע ולהיעתק מהר מזירה לזירה, לבצע פשיטות מהירות, בגמישות ובשילוביות הדוקה ורב-זרועית עם רכיבי אש ומודיעין, כמו גם לפגוע באופן יעיל בפעילי האויב במגע ישיר.<sup>26</sup> יש להדגיש כי יחידות מילואים אינן יכולות לשמור כשירות עם פחות משבועיים אימונים בשנה.

## יש לגבש תפיסה הפוכה למצב הקיים, שבו התמרון הוא מאמץ משלים למאמץ האש, ומכאן שגם ההשקעה בכשירותו נמוכה יחסית, לכזאת שבה מאמץ האש משלים לתמרון

### סיכום

עם השתכללות האיום על העורף, עד כדי כך שרוב התשתיות הלאומיות מצויות תחת איום של טילים מדויקים, איננו יכולים להסתכן בעוד מלחמות ארוכות ונטולות הכרעה. נדרשת, אם כן, ההבנה שעידן המערכות המוגבלות, שהתאפיין בפערי עוצמה אדירים בין ישראל ואויביה, הסתיים. צה"ל נדרש לפעול בעידן חדש - עידן ההכרעה. זאת נכפית עלינו, כאמור, מכיוון שעוצמת האיום על העורף הפכה בלתי נסבלת.

על-כן, בכל מלחמה עתידית יעמדו לנגד צה"ל שלוש מטרות ראשיות: הסרה מהירה של האיום על העורף; פגיעה קשה באויב על-מנת לצרוב בתודעתו תבוסה; שימור הלגיטימציה הפנימית והחיצונית ברמה סבירה, כך שהישגי המערכה לא יהפכו לרועץ. הדרך היחידה לממש מטרות מלחמה שכאלה היא באמצעות שימוש בתמרון, שמאלץ את האויב להתמודד עם מלוא העוצמה הצבאית בה בעת.

תמרון מהיר למוקדי הירי יהיה מהלך נכון יותר לעורף הישראלי, מיממות ארוכות ללא תמרון, שבהן ממשיכה להתקיים תקווה סמויה אך נואלת שהאויב יחדל מלחימה. לשם כך דרושה לצבא יכולת תמרון יבשתי קטלני, מהיר ואגרסיבי, שכוללת כוחות סדיר ומילואים, שניתן יהיה לגייס במהירות ולהפעיל כבר בראשית המערכה, הן בהיקף מוגבל והן בהיקף רחב.

גנרל צבא היבשה האמריקני, ג'ורג' פאטון, קצין פרשים ושריון שהיה מהבולטים שבמפקדים הקרביים במהלך ההיסטוריה, קבע בשעתו: "יש רק עיקרון טקטי אחד שאינו נתון לשינוי - להפעיל את האמצעים העומדים לרשותך, כדי להסב את מקסימום הפגיעה, המוות וההרס לאויב בזמן הקצר ביותר".<sup>27</sup> כלל זה נותר נכון, אולם נוכח האיום החמור על העורף יש לשוב לעיקרון שקבע דוד בן-גוריון, ולהעביר את המלחמה לשטחו של האויב. לשם כך, במלחמה הבאה צה"ל חייב לתמרון, ומהר.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

לפתח קשיחות פנימית ונחישות, כך שכלל היחידות יעמדו במשימותיהן גם נוכח נפגעים, שבויים ושאר מצבי דחק שהמלחמה מזמנת. מומלץ לקיים הכנה מנטלית בין הדרג הצבאי הבכיר והדרג המדיני, מכיוון שאת מקבלי ההחלטות צריך להכין לקראת הצפוי להם, ואת האזרחים צריך להכין לקראת הצפוי להם. מוכנותם של האזרחים היא מפתח לשימור הלגיטימציה הפנימית - אולי התנאי החשוב ביותר לאומה דמוקרטית לוחמת.

דוגמה להכנה מנטלית מיטבית היא מלחמת ששת הימים. בדצמבר 1966, במהלך דיון פורום מטכ"ל שבו נכח ראש הממשלה ושר הביטחון לוי אשכול, הציג ראש אמ"ן, אלוף אהרן יריב, את תחזית אמ"ן שלפיה כל עוד מצרים מחזיקה כ-30 אלף מחייליה בתימן, לא ירצה מנהיג מצרים, גמאל עבד אל-נאצר, לפתוח במלחמה עם ישראל.

לימים סיפר תא"ל (מיל') דב תמרי, קצין צנחנים שפיקד על סיירת מטכ"ל ונכח בישיבה, כי יריב העריך שגם אם יחליט נאצר להוציא את צבאו מתימן ולהכניס כוחות לסיני - תידרש לו כחצי שנה. "ומה אם יגידו לו למהר?", שאל אשכול. הרמטכ"ל רא"ל יצחק רבין השיב כי צה"ל יידע להיערך בהתאם תוך 72 שעות. ואולם המסר של אשכול היה שבעוד שזהו הזמן הדרוש לצבא, להתרעה וגיוס כוחותיו, לו עצמו דרוש זמן רב יותר כדי לרתום את הממשלה, את הציבור, את ארצות-הברית ואת הקהילה הבינ-לאומית, למערכה.

במאי 1967 הבינה הממשלה את המצב לאשורו, ופעלה על-מנת להכין לא רק את הצבא, אלא גם את המדינה למערכה הצפויה.<sup>24</sup>

### המלצות

במערכה הבאה צפויה לחימה קשה שינהלו כוחות צה"ל בחזית, במקביל להרס ולנפגעים רבים בעורף. על ישראל לשמר צבא כשיר ונכון למלחמה מחד גיסא, ולקיים תהליכי למידה, שיח והכנה בין הדרג הצבאי והמדיני הבכיר מאידך גיסא. לפני המלחמה הבאה, כך נראה, לא תהיה בידי ישראל שהות להתחיל ולמסד תהליכים שכאלה. את הזמן קונים מראש באימונים, בהכנה מנטלית ובשיח על מטרות המלחמה ועל אופייה.

יש לגבש תפיסה הפוכה למצב הקיים, שבו התמרון הוא מאמץ משלים למאמץ האש, ומכאן שגם ההשקעה בכשירותו נמוכה יחסית,<sup>25</sup> לכזאת שבה מאמץ האש משלים לתמרון. כדי לפגוע בעיקר כוחו הצבאי של האויב יש לחתור למגע ישיר, גם בלב השטח הבנוי והמבוצר שבו הוא ערוך - על-מנת שיאפשר את השמדתו הן על-ידי הכוחות המתמרנים והן על-ידי מאמץ האש המדויקת שכוחות אלה יחד עם מערכי האיסוף, האיתור והחשיפה יפעילו. יש לדעת להיכנס לשטח האויב במלוא העוצמה, ובמקביל יש לצאת בזמן, לפני שגודל הצבא הופך לחיסרון מול איומי טרור וגרילה.

כדי לממש תמרון יבשתי יעיל וקטלני, על הצבא לפתח יכולת יבשתית אפקטיבית שמורכבת מכוחות סדיר ומילואים שלובים ונפרדים גם יחד. הצורך במילואים הוא חיוני, שכן גודלו של השטח ומורכבותו (בלבנון), וצפיפות השטחים הבנויים (עזה), לא יאפשרו לו לפעול באמצעות הסדיר בלבד.

נדרש כוח יבשתי של צוותי קרב משולבים, והצורך בגיוס והכנסה מהירה לקרב עשוי לחייב את בנייתם והפעלתם לא בהכרח במבנה האוגדתי המסורבל אלא כצק"חים שמאומנים בקביעות.

